LIBRIS | We know books

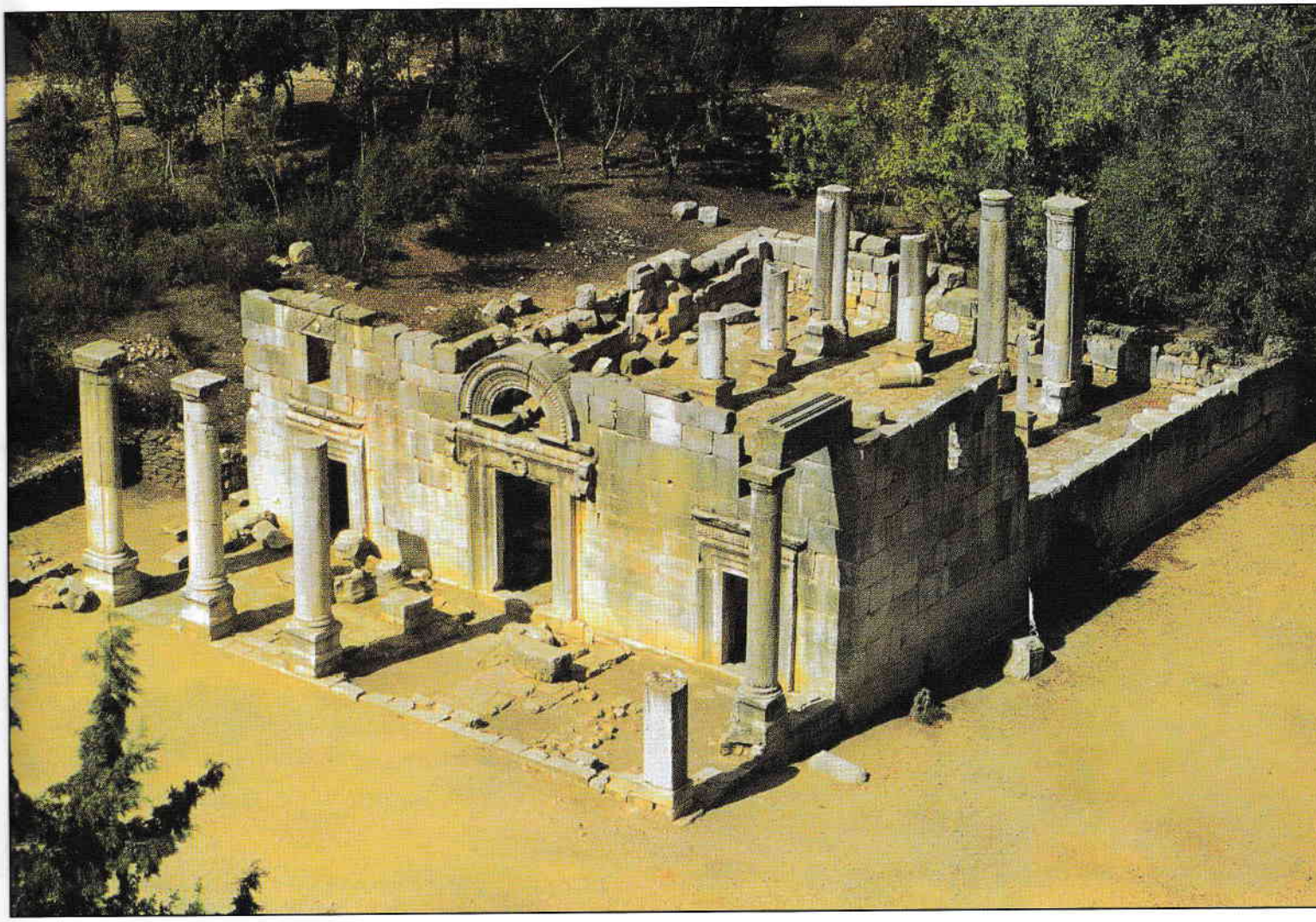
TEŞU SOLOMOVICI

CARTEA SINAGOGILOR DIN ROMÂNIA

Centru religios şi comunitar, loc de adunare şi învăţătură. Patrimoniu istoric şi naţional

Bucureşti
2017

LIBRIS | We know books

Ruinele Sinagogii din Bar Am (nordul Galileii) construită de Rabinul Simeon Bar Yokai (sec. XIV)

Sinagoga din Kfar Cana (Capernaum), sec. IV

LIBRIS | We know books

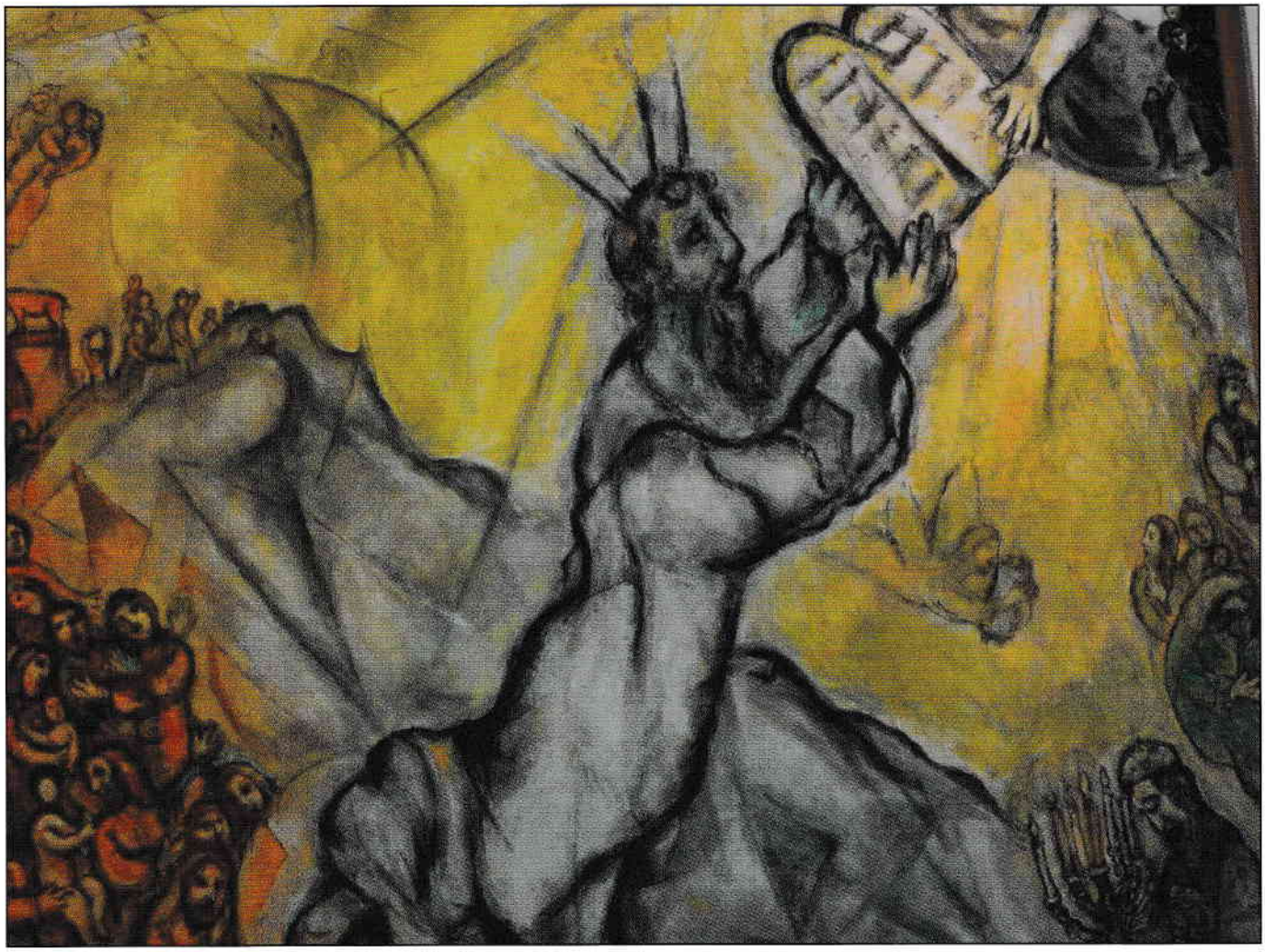

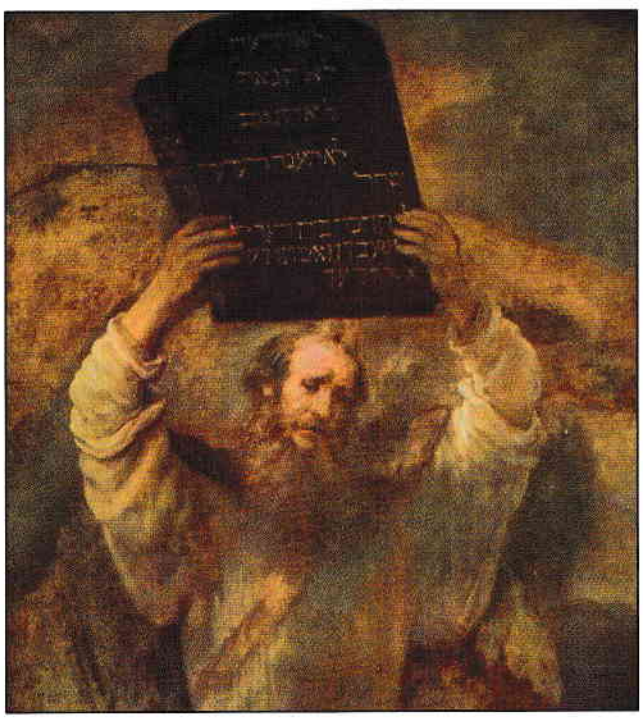
„Zidul Plângerii" din Ierusalim a devenit în zilele noastre unica sinagogă din lume unde rugăciunile se fac sub cerul liber. „Hakotel Hamaaravi" este de fapt un fragment din zidul de vest al Marelui Templu din Ierusalim. Are înălţimea de 15 m. Între pietrele uriaşe ale Zidului, pelerinii pun bileţele scrise cu dorinţele lor adresate Atotputernicului Dumnezeu e aproape…

Ruinele Sinagogii Hurva din vechiul cartier evreiesc al Ierusalimului

LIBRIS | We know books

Chagall: Moise primeşte Tablele Legii

Rembrandt: Moise cu Tablele Legii (pictură, 1659)

Tora

de denumirea simplă Torá, Torat Moșé, adică Învățătura sau Legea lui Moise). Sulul de pergament pe care este scrisă Torá și care este păstrat în Chivot, Aron-Kodeș-ul sinagogii, se numește Sefer Torá. E de la sine înțeles că în viziunea iudaică ortodoxă, Pentateuh-ul este unic, sfânt și etern, ceea ce înseamnă, între altele, că nici o iotă nu poate fi schimbată. În ebraică, cele 5 cărți ale lui Moise (Tora) poartă denumiri după primul cuvânt cu care începe cartea respectivă:
1. Geneza (Bereșit: "La început...").

Sulurile Torei reprezintă comoara cea mai prețioasă a unei Sinagogi. Cu scris ebraic, Tora cuprinde Pentateuh-ul, primele cinci cărți ale Tanahului (Biblia ebraică, Vechiul Testament), scrise de Moise: Geneza, Exodul, Leviticul, Numeri și Deuteronom. În originalul ebraic, ele poartă numele de „Tora", (Învățătura sau Legea), un cuvânt care vine de la verbul ebraic „ a învăța, a preda, a instrui". Termenul Pentateuh apare în Septuaginta, prima traducere în greacă, în urmă cu 2000 de ani, a Vechiului Testament. Pentru religia evreiască, ca și pentru cea creștină, textele sunt sacre, deoarece au fost inspirate de Dumnezeu și i-au fost date lui Moise pe muntele Sinai. La evrei, Pentateuh-ului i se mai spune, în afară

LIBRIS | We know books

2. Exodul (Șemot: "Numele ").

Foto stânga: Învelitoare pentru Tora, de obicei din materiale preţioase (brocart, pluş, mătase brodate).

Foto dreapta: Rimonim, turnuri de obicei din argint, se pun în cele două capete ale sulului Torei

3. Levitic (Vayicra: "Și a chemat el").
4. Numeri (Bamidbar: "În pustiul...").
5. Deuteronomul (Dvarim: "Cuvintele pe care...").

În lumea evreiască termenul de Tora semnifică, de obicei, nu numai primele cinci cărți ale lui Moise (Pentateuh-ul), ci toate cele 24 de cărți ale Tanah-ului (Biblia ebraică). Ele au fost scrise, toate, cu ajutorul lui „Ruah Ha-Kodeș" (Spiritul de sfințeniei), care reprezintă o formă de inspirație divină sau profetică. Pe Muntele Sinai, Moise a primit atât Tora scrisă cât și Tora orală. Talmudul, a doua carte sfântă a

LIBRIS | We know books

evreilor, prima fiind Tanah-ul, cuprinde Legea orală. Cât ce privește ordinea etapelor, rabinii care au pus în scris învățătura orală în cărțile Talmudului au precizat: „Moise a primit Tora (scrisă și cea orală) pe Muntele Sinai și a transmis-o lui Iosua, Iosua a transmis-o Bătrânilor, Bătrânii – Profeților, iar Profeții au transmis-o oamenilor Marii Adunări". După prima distrugere a Templului din Ierusalim (anul 586 înainte de era creștină) și până la terminarea redactării Talmudului (secolul V e.n.), în secolele exilului când poporul evreu părea sortit pieririi, un uimitor șir de revoluții spirituale și intelectuale, și prima dintre ele – Talmudul – a susținut supraviețuirea și înflorirea vieții evreiești. Așa cum nu poate fi concepută existența unei sinagogi fără cel puțin a unui sul de Tora, nici Cărțile talmudice nu lipsesc din sinagogi.

Placă de împodobire a Torei, din argint, cu cele 10 Comandamente (1772)

Yad (deget), din argint, aramă, lemn etc. cu care credinciosul urmăreşte textul la citirea Torei

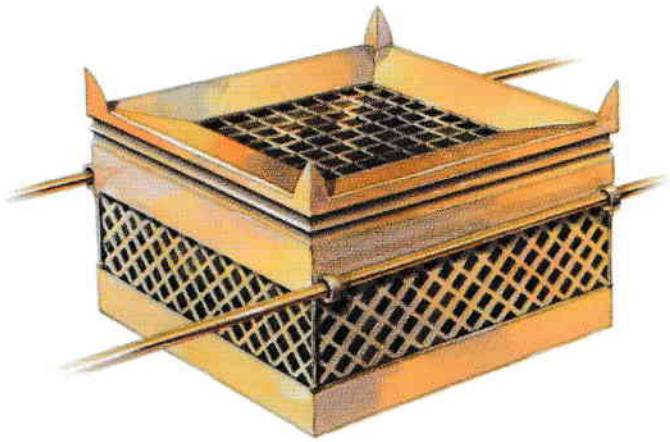

LIBRIS | We know books

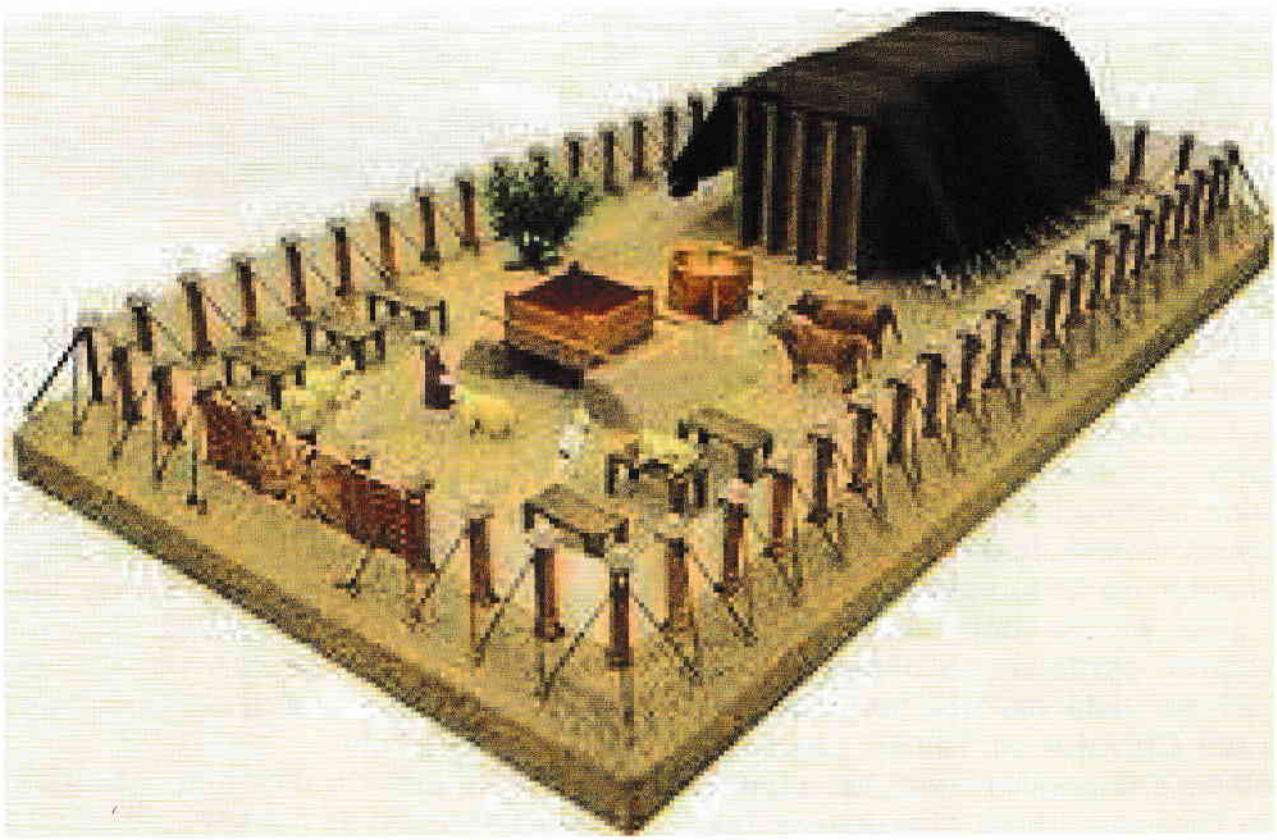
Altar. Tabernacol. Templu

În vremurile biblice, înaintea înălțării sanctuarelor și a templelor, evreii construiau în aer liber Altare, locul de aducere a ofrandelor, de jertfire a animalelor, de adunare a credincioșilor întru Dumnezeul Unic. Biblia relatează despre ridicarea unor asemenea altare de către Noe, de Patriarhi și de Ioshua. Altare au ridicat Moise la Refidim, după victoria asupra ameliciților, și regele Saul după ce i-a înfrânt pe filisteni. Marii Preoți și bătrânii înțelepți evrei din Altarului numai „într-un loc pe care-l va alege Domnul, Dumnezeul vostru".

Primul sanctuar sfânt, (în ebraică = mișkan), de care vorbește Biblia este

Un model de sanctuar portabil al Tablelor Legii

Sanctuarul Tablelor Legii în timpul peregrinării evreilor în deşert (machetă)

LIBRIS | We know books

Sinagoga Veche – Alba Iulia (1822)

(Str. Tudor Vladimirescu nr. 2)

Stabilirea primilor evrei în Alba Iulia e legată de Privilegiul emis la 18 iunie 1623 de către Principele Gabriel Bethlen. Astfel, comunitatea evreiască din Alba Iulia devenea singura comunitate legal constituită din Transilvania. Chemați în mod special în Cetate, evreii au dat un impuls hotărâtor dezvoltării economice a orașului. Din multele sinagogi ridicate în Alba Iulia s-a păstrat Sinagoga Veche.

Construită în 1822, restaurată în 1940, probabil pe terenul unde încă din secolul XVI se afla un mic lăcaș de rugăciune, Sinagoga e considerată cea mai veche sinagogă de zidărie din Transilvania care s-a păstrat până astăzi. Un călător suedez, Conrad Iacob Hildebrandt, scria în 1656: „Înăuntru, între zidurile cetății, trăiesc mulți evrei, care fac negoț cu mărfuri turcești și au o sinagogă a lor."

LIBRIS | We know books

Sinagoga Neologă din Arad (1834) – Monument istoric
(Str. Tribunul Dobra nr. 10)

Sinagoga a fost construită între anii 1827-1834, în stil clasic cu trei niveluri, pe trei străzi adiacente.

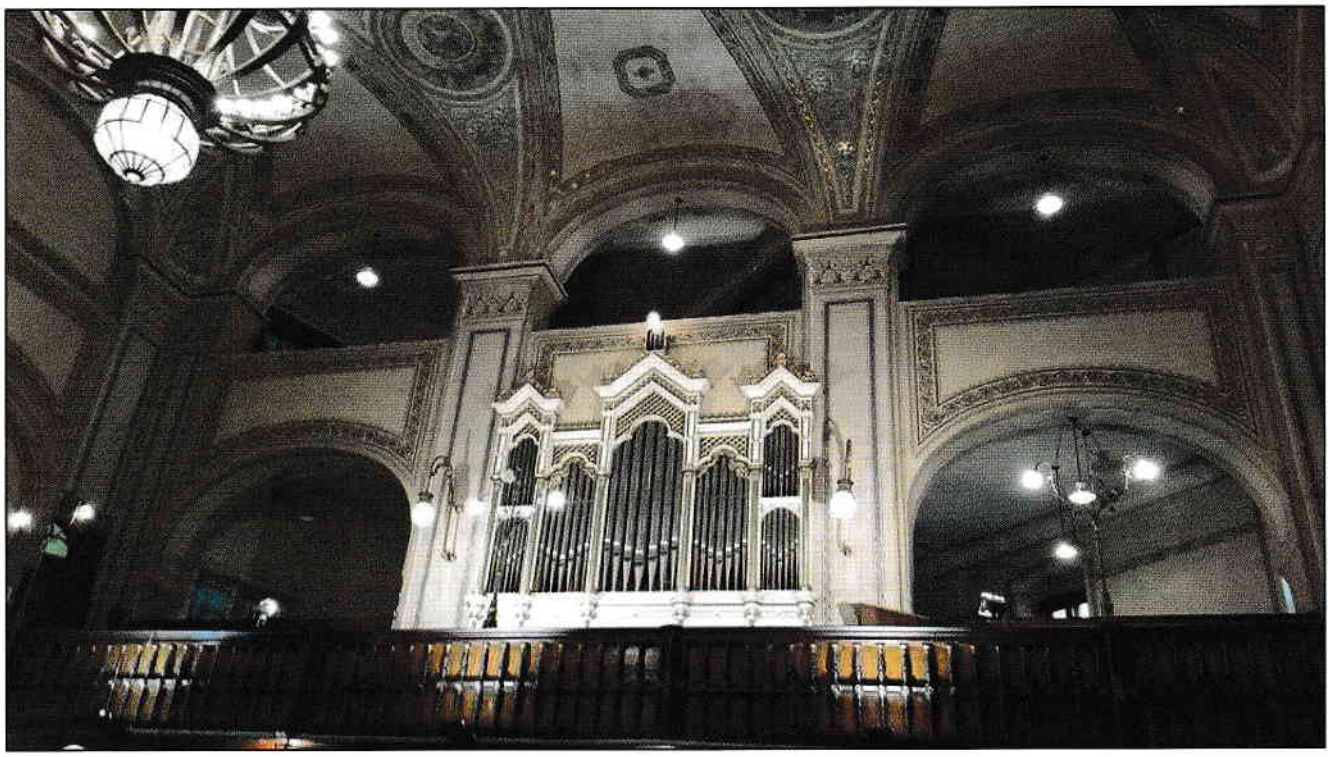
Prima atestare documentară a evreilor în orașul Arad datează din secolul al XVIII-lea. Familiile negustorilor Isac Elias și Marcus Mayr au fost primii evrei stabiliți legal în Arad, iar în jurul familiilor lor aflate sub protecția autorităților s-a format comunitatea evreiască începând cu anul 1717.

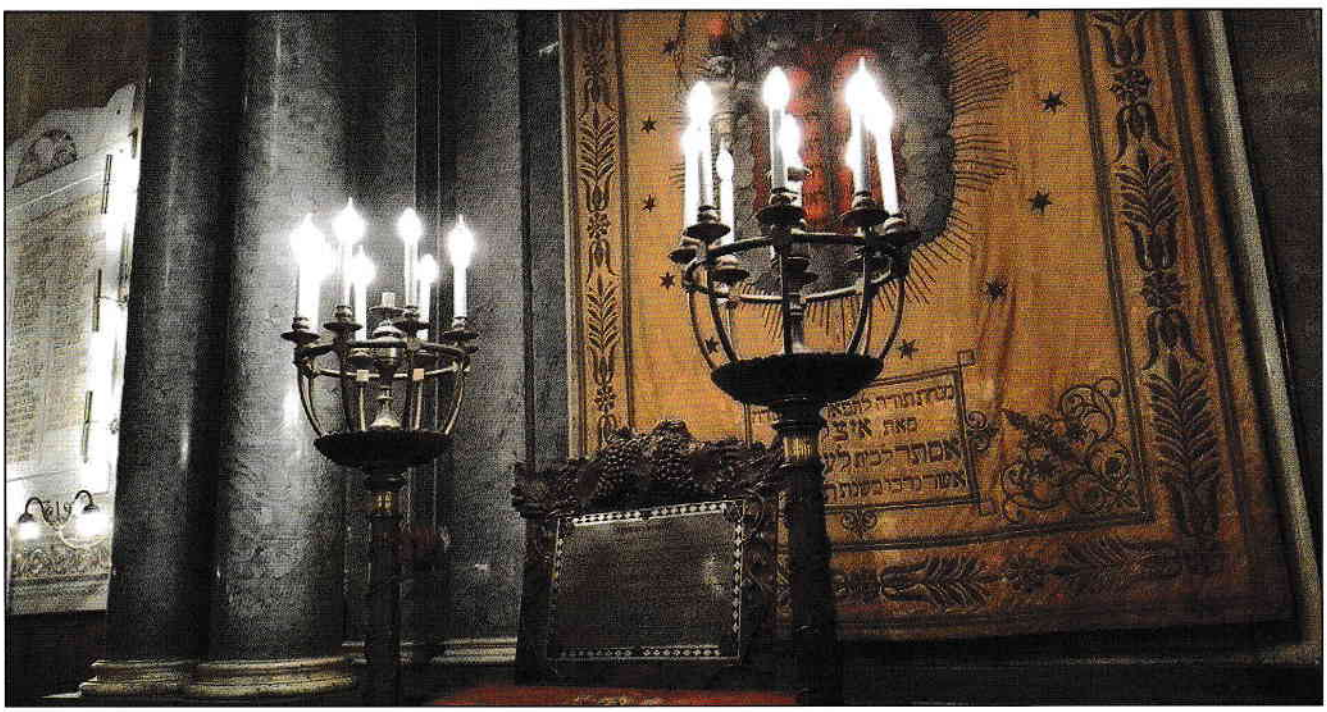
Într-o scrisoare către Consiliul Locotențial din Bratislava, datată la 14 martie 1740, prin care comunitatea evreiască din Arad solicita înlesniri fiscale pentru evrei se menționa și faptul că o evreică, Nahuma, a donat comunității un teren viran pentru

LIBRIS | We know books

construirea unei sinagogi. Prima sinagogă construită din lemn a fost ridicată în anul 1759, iar prima slujbă a rabinului Jochanan este datată în anul 1764.

Au urmat ca rabini la Arad: Broda Leb (1770-1786), Stemnitz Hirsch (1786-1789) și Aaron Chorin (1789-1844). Ultimul dintre aceștia, a fost ales ca rabin la 23 ani, în 1789, el păstorind comunitatea până la moartea sa.

Sinagoga din Arad - interioare